

Основні причини покидання ринку України європейськими фінансовими інституціями – проблеми в їх материнських банках і домашніх економіках західних країн та стагнація українського ринку і специфіка вітчизняного бізнес-середовища. Здорова конкуренція з іншими іноземними групами надає позитивний вплив на український ринок.

З іншого боку, відток західних фінансових установ відчутно оживив вітчизняний банківський сектор, на ринку з'явилися нові ніші, в яких конкурують українські і російські гравці. За нішу яку покинули західні банки конкурують великі українські і російські гравці. Їх головна перевага – готовність приймати правила в рамках яких діє український ринок, розуміння його специфіки та менталітету місцевих клієнтів.

Разом з необхідністю виживання в надзвичайно складному становищі, броунівський рух на українському банківському ринку дав поштовх цілої хвилі укрупнення та злиття банків. Плодом такого злиття став «Дельта Банк», який піднявся з 31-го місця по об'єму активів (5,5 млрд. грн. в кінці 2008 р.) до 4-го (47,6 млрд. грн. в червні 2013 р.). При цьому за перше півріччя 2013 р. банк збільшив портфель депозитів на 60%. Не менш активно в боротьбу за гроші українських громадян включився «Сбербанк» Росії, який за перші 2 квартали 2013 р. наростив депозити на 33%, також ця установа викупила австрійську фінансову «Фольксбанк».

Ринковою долею іноземних банків зацікавлені великі українські бізнес-структури, які здібні переорієнтувати викуплені фінустанови під визначений сектор економіки, зокрема на кредитування агросектору. Але рівень конкуренції в банківському секторі України був значно вищим за участі західних банків.

Західні банки запровадили в Україні нові стандарти бізнес-етики, та специфічні технології, якраз західні гравці завдавали тон стандартів обслуговування, ділової етики, відносин з проблемними клієнтами, а також поведінки в випадку виникнення проблем у самих банків. Іноземні банки дійсно змінили банківське середовище України. Вже зараз прийшов час боротьби за клієнта не ціновими методами, а за рахунок якості обслуговування – оперативності і точності надання послуг, професійного консультування, прозорості умов обслуговування, а також широкого вибору продуктів та послуг.

В свою чергу зростає вимогливість клієнтів, українці більш вимогливо відносяться до вибору фінансового партнера, звертають все більше уваги на швидкість обслуговування. Найбільший за активами «Приватбанк» перейшов на цілодобове обслуговування клієнтів.

Хоча головні причини виходу з ринку зарубіжних банків пов'язані зовсім не зі сферою обслуговування. Установи з західним капіталом є важливою частиною

стійкості вітчизняного банківського сектора, п'ять років тому 40% капіталу банківської системи припадало на європейські банки і якраз їх материнські структури с появою кризи забезпечували фінансову підтримку своїм українським «дочкам». Українські інвестори мають більш скромні ресурси для поповнення капіталу на випадок кризи ліквідності і інших проблем.

Розраховувати на повернення зарубіжних інвесторів не слід очікувати, як мінімум до покращення економічної ситуації в Україні. Спад економіки веде за собою погіршення якості кредитних портфелів, а значить зменшення капіталів і збільшення ризиків банкрутства.

Не сприяє їх діяльності в Україні і проблема з прозорістю вітчизняного бізнес-середовища. Так багатьом іноземним банкам прийшлося зіштовхнутись з неможливістю повернення застави через українську судову систему. Але навряд чи доля західного капіталу опуститься нижче 20%. При умові вирішення ключових проблем вітчизняний ринок залишається цікавим для іноземного капіталу. До того ж залишаються розвиваючою ся країною буде розраховувати на банківське фінансування для реалізації необхідних інфраструктур і бізнес-проектів, що стане особливо актуальним після рецесії.

Список джерел

1. Іноземні банки на фінансових ринках Центрально-Східної Європи // www.economix.com.ua.
2. Формування фінансово-кредитної системи в умовах світової глобалізації // www.economix.com.ua.
3. Фінансова глобалізація // www.vizlub.net.
4. Міжнародний кредит у світовій валютно-фінансовій системі // www.economix.com.ua.
5. Матвієнко П. До питання фінансової незалежності України // www.economix.com.ua.
6. Плотніков О. Фінансова глобалізація: ризики для України // www.politdumka.kiev.ua.
7. Прасад Е., Рогофф К., Коуз М.А. Реалії фінансової глобалізації для країн, що розвиваються // www.ufin.com.ua.
8. Хмиз О. Капітал як «провокація». Вплив потоків капіталу на виникнення і розвиток економічних криз // www.dt.ua.
9. Древалю Ю.Д. Глобалізація і глобалістика: проблеми міжнародного співробітництва і наднаціональні корпорації // <http://korolenko.kharkiv.com>.
10. Зимовець В. Про інтеграційні процеси у світовому фінансовому секторі // Економіка України. – №9. – 2012. – С. 80-88.
11. Зимовець В. Тенденції і наслідки експансії західного фінансового капіталу у Східній Європі // Економіка України. – №2. – 2011. – С. 74-83.
12. Шелудько Я.М. Іноземний капітал у банківському секторі України: проблеми і наслідки // Фінанси України. – №7. – 2012. – С. 79-86.
13. Кузнецов Н. С. Аналіз тенденцій міжнародного ринку банківських послуг на сучасному етапі // www.pdaa.com.ua.
14. www.scm.com.ua.

О. Кендюхов

К. Ягельська

м. Донецьк

ЧИННИКИ ВИПЕРЕДЖАЮЧОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Новітні масштабні перетворення у світі без зупину поширюють коло дослідників, яких цікавить проблематика швидких якісних трансформацій соціально-економічних систем. Однак дефіцит знань у даній сфері не зменшується, а спроби вирішити одні питання поглиблюють наявні та нерідко окреслюють нові, тим самим підкреслюючи глобальність проблеми. Швидкоплинність подій в усіх сферах життя змушує концентрувати увагу на особливостях економічного прискорення з метою винайдення нових механізмів розвитку національного господарства, які б відповідали сучасності.

Прискорений розвиток відбувається в різних країнах за неоднаковим алгоритмом, причиною чого є різні стартові позиції, з яких починається розвиток: для одних це аграрне суспільство, для інших – індустріальна економіка. Прямий чи опосередкований вплив географічних, кліматичних факторів, рівня забезпеченості природними ресурсами, чисельності населення тощо також позначаються на швидкості розвитку [1, с. 63]. Проте, як доводить практика, прискорений розвиток в різних країнах відбувається і неоднаковими темпами, адже стратегія на випередження, що оперує якісним поєднанням різних політичних, економіч-

них, соціальних та культурних чинників, а також ефективне управління ними, дозволяє не лише наздогнати більш успішні у розвитку країни, але й посісти місце лідера. Однак очевидно, що наздогнати, а тим більше випередити країни-лідери шляхом копіювання їх практики неможливо, тому траєкторія і швидкість економічного розвитку мають закладатися у модель, яка б враховувала національні особливості країни, але на основі досвіду інших країн.

Особливості та закономірності економічного розвитку давно виступають об'єктом наукових досліджень. Біля витоків вивчення прискореного та випереджаючого економічного розвитку стояли Я. Корнаї, Л. Бальцеревич, А. Ослуд, О. Норгаард, Д. Норт, К. Поланьї, Л. Чаба. Окремо слід відзначити праці Х. Лейбенстайна, Г. Мюрдаля, У. Росту, Т. Шульца, Х. Ченері, в яких досліджуються способи прискорення розвитку економічних процесів для ліквідації відсталості. Серед українських вчених, що присвятили багато уваги науковим пошукам в сфері прискореного розвитку, варто назвати таких відомих економістів, як Л. Мельник, В. Геєць, А. Гальчинський, А. Філіпенко, А. Чухно, Ю. Пахомов, О. Білорус. Проте на сьогодні комплекс трансформаційних процесів ще не зведено до єдиної, цілісної теорії системних перетворень. Вчені виділяють різні моделі економічного розвитку: модель США, Китаю, Японії, країн Південно-Східної Азії, Росії та інших. Зустрічаються й такі їх назви, як ліберальна модель розвитку (притаманна США, Канаді, частково Великій Британії та Ірландії), корпоративістська, що має два різновиди: демократичний корпоративізм (найбільше притаманний Швеції) та ієрархічний корпоративізм (притаманний Японії) та соціально-ринкова модель, що найбільш характерна для Німеччини. При всіх суперечливостях, неспостійностях та національних особливостях кожної із моделей можна виділити загальні закономірності та принципи, що є запорукою швидкого економічного успіху.

Мета статті – на основі вивчення досвіду країн, що досягли швидкого економічного успіху, виявити чинники випереджаючого економічного розвитку та встановити їх наявність в українській моделі економічного розвитку.

Світовий досвід доводить, що прискорений розвиток можливий і свого часу успішно реалізовувався Мексикою, Індією, Бразилією, Аргентиною в рамках моделі імпортозаміщення, та Японією, Південною Кореєю, Тайванем, Малайзією і Сінгапуром в рамках моделі експортоорієнтації. На основі реалізації стратегії прискорення розвитку названі країни змогли за відносно короткий проміжок часу в декілька разів збільшити загальний обсяг ВВП та ВВП на душу населення, реструктурувати національне господарство та поліпшити соціальні показники [1, с. 4-5]. Безумовно, ряд прорахунків в межах зазначених моделей дещо пригальмував швидкість їх економічного розвитку. Наприклад, Аргентина, отримуючи достатньо кредитних ресурсів від міжнародних інститутів, замість розробок та будівництва високотехнологічних експортоорієнтованих заводів, будувала масштабні інфраструктурні об'єкти – порти, аеропорти, автомагістралі. Як тільки керівництво Федеральної резервної системи прийняло рішення про підвищення процентної ставки, країна не змогла виконувати свої фінансові зобов'язання, її економіка обвалилася протягом декількох тижнів, а борги гасилися шляхом розпродажу земель сільськогосподарського призначення. Але при всьому, свого часу показове зрушення стало приводом для досліджень та свого роду взірцем, що заслуговує на увагу з метою наслідування вірних стратегічних кроків та уникнення аналогічних помилок.

Д. Сфремов, вивчаючи моделі прискореного економічного розвитку, дослідив імпортозаміщуючу та експортоорієнтовану економіки та виявив їх переваги й недоліки; до останніх в імпортозаміщуючій моделі віднесено закритість економіки, в експортоорієнтованій – однобокості ін-

дустріального розвитку та залежність від власного експорту [1, с. 132-134]. На наш погляд, кризи при використанні експортоорієнтованої моделі можна уникнути за умов відповідного державного регулювання та підтримки національного економічного розвитку. Наприклад, успіх у прискореному економічному розвитку Японії, Гонконгу, Південної Кореї, Сінгапуру, Тайваню та навіть нових індустриальних країн Південно-Східної Азії: Індонезії, Малайзії й Таїланду пояснюють правильним закладенням основ державної політики. Високий рівень макроекономічного менеджменту в названих країнах дозволив створити умови для становлення стабільного фінансового середовища, яке, в свою чергу, сприяло припливу приватних іноземних інвестицій. Економічна політика, спрямована на прозорість та доступність банківської системи для інституціональних вкладників, забезпечила зростання фінансових заощаджень [2, с. 25]. Сукупний ефект заощаджень визначає темпи економічного зростання, обсяги випуску продукції, рівень технічного прогресу і, нарешті, економічну міць країни та добробут її населення. Величезні досягнення деяких держав, особливо Японії та Німеччини, значною мірою пояснюються саме високим рівнем заощаджень, який буде тим значніший, чим більшими будуть інвестиції [1, с. 65].

У країнах з низькими доходами приблизно одна третина випадків прискорення останнього часу відзначалася з орієнтацією на обробну промисловість (Бангладеш, Камбоджа) або без домінуючих секторів (Мозамбік, Танзанія). Інші дві третини представлені країнами, багатими природними ресурсами (Гана, Монголія), сільськогосподарськими країнами (Ефіопія) або з обома цими характеристиками (Лаоська НДР). Хоча багаті природними ресурсами динамічні країни з низькими доходами сьогоднішнього покоління до теперішнього часу показували найвищі темпи зростання, немало країн, багатих природними ресурсами, не змогли добитися прискорення зростання. До 1990-х років періоди прискорення в багатих природними ресурсами країнах з низькими доходами в підсумку виявлялися слабкіше, ніж в інших, і серед країн з низькими доходами, де такого прискорення не відбувалося, багаті природними ресурсами країни показували найнижчі темпи зростання. Отже, періоди прискорення також підкреслюють ключову роль накопичення капіталу та інтеграції торгівлі в процесі розвитку. Прискорення супроводжувалося більш високими нормами інвестицій та заощаджень й більш значним зростанням експорту, ніж у країнах, де не було таких підйомів [3].

Також вже можна вважати аксіомою, що економічний розвиток динамізують інновації, адже індустриальна модель, паливо витратна та енергоємна, вже не в змозі розв'язати завдання економічного розвитку, тому з метою прискорення соціально-економічного розвитку та підвищення рівня життя державна політика розвинутих країн орієнтується на стимулювання ефективності використання наукового, освітнього, інтелектуального та технологічного потенціалу. Технологічний розвиток є складовою загального прогресу людства та випереджає зміни в інституційній сфері, оскільки корегує відносини на національних ринках та на рівні глобалізованого ринкового середовища [4, с. 114]. За різними оцінками, розвинені країни до 75-90% приросту вального внутрішнього продукту забезпечують через виробництво і експорт високотехнологічної продукції [5, с. 29]. Технологічними лідерами п'ятого технологічного устрою виступають Японія, США, країни ЄС, Тайвань, Республіка Корея, Канада, Австралія. За оцінками фахівців, він пануватиме до 2030-х – 2040-х років, але вже зараз в цьому устрої зароджується більш високий, шостий технологічний устрій, який представляють біотехнології, космічна техніка, тонка хімія [1, с. 36]. Лідером у світовій електроніці та розробленні інформаційних технологій вважається США, особливо в галузі електронної промисловості (серед 100 провідних електронних компа-

ній приблизно половина – американські). Серед інших країн-лідерів інформаційного ринку – деякі європейські країни, Канада, Сінгапур, країни Південно-Східної Азії з динамічним венчурним капіталом, що є економічним рушієм ринку високих технологій [4, с. 110]. Проте в межах питання глобальних інформаційних технологій варто зробити акцент на Фінляндії, адже в поточному році в рейтингу країн, що знаходяться в кращому положенні за новими інформаційними і комунікаційними технологіями (за індексом мережевої готовності (NRI)) Фінляндія посіла перше місце перед Сінгапуром (друге місце) та Швецією (третє місце); США і Тайвань розділи дев'яте місце, а Китай завершив рейтинг за десятибальною шкалою [6].

Серед чинників ефективного економічного розвитку Фінляндії, констатованих Н. Гранжевською, особливий акцент слід зробити на наступних:

- створення ефективного механізму досягнення політичного консенсусу щодо пріоритетів конкурентоспроможності країни;
- запровадження гнучкої сучасної системи освіти;
- структурну диверсифікацію експорту на користь наукомісткої продукції;
- здійснення глибоких структурних і соціальних реформ;
- істотне збільшення бюджетних асигнувань на науку та розробки;
- формування системи горизонтальних зв'язків та «переливань» технологій за галузями;
- створення ефективних механізмів комерціалізації інновацій з особливим акцентом на стимулюванні патентної діяльності;
- розвиток венчурного фінансування [7, с. 343-344].

Отже, прискорений розвиток обумовлено швидким переходом від одного виробничого устрою до іншого. Він можливий як на етапі переходу від аграрної економіки до індустріальної, так і на стадії трансформації від індустріальних до постіндустріальних продуктивних сил, що підтверджує успішний сорокарічний досвід прискороного розвитку країн Південно-Східної Азії. Експортноорієнтована стратегія прискороного розвитку дозволила їм підвищити доходи населення до рівня постіндустріальних країн, забезпечити високу якість життя, створити сучасні продуктивні сили на основі новітніх технологій, посісти провідні позиції в світовому виробництві та торгівлі. Аналіз їх досягнень демонструє, що в основі їх модернізації лежить інноваційно-інвестиційний підхід до продуктивних сил [1, с. 64].

Постіндустріальне суспільство означає не падіння або стагнацію промислового виробництва, а випереджаюче зростання сектору послуг в порівнянні з промисловим. Так, випереджаюче зростання сфери послуг у передових країнах відбувається не за рахунок виробничої сфери, а на її основі, чого, на жаль, не скажеш про Україну, структура економіки якої, на думку А. Задой, «гіпертрофована убік збільшення питомої ваги сфери послуг», проте є не показником наближення до постіндустріального суспільства, а результатом руйнуючої деіндустріалізації [8, с. 22-23].

Більш швидке зростання індексу промислового виробництва за ВВП свідчить про більш швидкі темпи розвитку фундаментальних галузей: видобуток корисних копалин, переробні виробництва, виробництво і розподіл електроенергії, газу, води. Відставання індексу промислового виробництва від ВВП у розвинутих країнах (табл. 1) говорить про достатність обсягів матеріального виробництва не тільки для задоволення базових потреб населення, але й забезпечення високого рівня споживання.

В Україні на кінець 2011 року спостерігалися приблизно однакові темпи зростання ІПВ і ВВП, проте зростання невикористаної сфери вже починає негативно відбиватися на реальному секторі народного господарства.

Хоча кожна одиниця ВВП, що створюється індустрією послуг, дає на 35% більше можливостей працевлаштування, ніж обробна промисловість [10], не на кожному етапі розвитку концентрація зусиль на формуванні сфери послуг сприяє досягненню очікуваного рівня економіки.

Таблиця 1

ІПВ та ВВП за 2008-2011 рр. [9]

Країна	Роки				Темп зростання, %
	2008	2009	2010	2011	
Індекс промислового виробництва					
США	101,8	90,4	95,9	99,3	97,5
Данія	101	85,8	88,9	88,8	87,9
Франція	99,2	86,5	90,8	92,3	93
Германія	112,1	93,7	104,2	111,9	99,8
Фінляндія	115,5	94,6	100	100,8	87,3
Україна	108	84,3	93,8	101	93,5
Валовий внутрішній продукт					
США	104,3	101,1	103,5	105,4	101
Данія	104,2	98,1	99,4	100,4	96,4
Франція	104,7	102	103,4	105,2	100
Германія	108,3	102,8	106,4	109,7	101,3
Фінляндія	110,3	101,1	104,9	107,9	97,8
Україна	118,3	100,8	105	110,4	93,3

Так, між рівнем ВВП на душу населення і питомою вагою зайнятих у сфері послуг простежується досить тісний зв'язок: для групи найбільш розвинених країн питома вага сфери послуг коливається в межах 70-80%, у групі середньо розвинених (ВВП на душу населення приблизно від 18 до 28 тис. дол.) – 60-65%, для країн із ВВП на душу населення приблизно вдвічі нижче середньосвітового питома вага сфери послуг у сукупній зайнятості, зазвичай, не перевищує 40%. Україна належить до останньої групи, проте питома вага її сфери послуг склалася на рівні країн з показником ВВП на душу населення в 3-4 рази більше [8, с. 23]. Отже, випереджаючий економічний розвиток носить дуалістичний характер: з одного боку, необхідно модернізувати традиційне виробництво, технологічно переозброювати його і домагатися зростання ефективності економіки, щоб зменшувати зайнятість у матеріальному виробництві і забезпечувати її зростання в сфері послуг, з іншого боку, важливо всебічно використовувати постіндустріальні, інформаційно-телекомунікаційні технології як для пріоритетного розвитку нових галузей (електронна промисловість, зв'язок тощо), так і для модернізації традиційних галузей. «Саме життя вимагає широкого використання постіндустріальних процесів, тому що саме вони забезпечують випереджаючий розвиток» [11, с. 116-117].

Окреслюючи чинники випереджаючого економічного розвитку, неможливо не зупинитися на досвіді Китаю, адже за темпами економічного, фінансового і технологічного зростання змагається з ним не в змозі жодна з розвинутих країн. За 25 років Китай пройшов шлях від соціалістичної планової економіки до соціалістичної ринкової економіки саме завдяки ефективному реформуванню та модернізації економічної системи, що однозначно привело до інтенсивного зростання й отримало назву «Китайське економічне диво» [12]. Дійсно, до економічних успіхів Китаю прикута увага всього світу, дослідники висловлюють різні, часом суперечливі (наприклад, М. Орнат [13], А. Ілларионов [14]) точки зору щодо змісту та поступовості китайських реформ. Безперечно одне – економічне піднесення цієї держави є наслідком продуманої та виваженої стратегії розвитку.

Понад п'ятнадцять років тому уряд країни прийняв тридцятирічну програму стратегічного розвитку Китаю, яка передбачає перехід від аграрного суспільства до інформаційного. Попри всі складності, по результатами 2009 р. Ки-

тай вийшов на перше місце в світі за кількістю відкриттів і патентів у галузі хімії. Це свідчить про те, що найближчим часом ця країна буде розвивати біотехнології, фармацевтику, а також виробництво зі створення нових матеріалів. Підтвердженням тому служить прийнята рік тому стратегія із захоплення фармацевтичного світового ринку.

Дії китайської влади цілком логічні, оскільки рентабельність фармацевтики становить 100-300%, а не 17%, як в металургії. При цьому фармацевтика є «вічним» ринком. Крім фармацевтики, біотехнологій та виробництва нових матеріалів у найближчі 50 років перспективними будуть хімічна промисловість, інформаційні технології та телекомунікації.

Важливим джерелом «економічного дива» Китаю є зовнішня торгівля. Свого часу Китай вміло скористався таким чинником конкурентоспроможності, як низька собівартість, чим і до сьогодні дестабілізує всі ринки, до яких потрапляє. Динамізм у розвитку зовнішньої торгівлі забезпечив швидке нарощування золотовалютних резервів. Крім того, економічне зростання Китаю було забезпечене трьома потужними хвилями вітчизняних й іноземних інвестицій. Перша – інвестиції держави і виробничих комплексів, які стартували у 1978 р., одночасно з аграрною реформою і початком індустріалізації села. Друге джерело інвестицій надійшло з боку Тайваню, Гонконгу і Макао. Третя хвиля почалась після азійської кризи 1997-1998 рр., внаслідок якої відбулася переорієнтація глобальних інвестиційних потоків у напрямку Китаю [15, с. 174].

Економічні успіхи Китаю стали можливими, насамперед, завдяки відродженню мотивації до праці мільйонів людей [4, с. 178]. Дійсно, люди, які незацікавлені в своїй праці, не працюють продуктивно та інтенсивно, а в більшості країн не подолано зневажливе ставлення до праці [1, с. 55]. Отже, система духовно-моральних цінностей китайців заклала надійне підґрунтя для соціально-економічного розвитку. За дослідженнями [4, с. 178-179], успіх китайських реформ полягає у виробленні власного шляху розвитку, врахуванні гармонійної єдності і масштабів реформування, темпів розвитку і міри навантаження на суспільство, в одночасному здійсненні економічної і політичної реформ, у виявленні ролі ринкових механізмів для забезпечення динамічності економічного розвитку країни, поліпшенні макрорегулюванні, стимулюванні науки й освіти задля науково-технічного прориву, а також у збереженні національної самобутності, боротьбі з корупцією і злочинністю.

Цікавим чинником економічного розвитку Китаю стало закладене в реформуванні зменшення числа осіб, що отримували підтримку з бюджету, і скорочення загального обсягу грошової допомоги, що припадала в середньому на одну людину, отже, загальна сума витрат на соціальне забезпечення та споживчі субсидії скоротилася з 4,0 до 0,9% ВВП. В результаті скорочення витрат на допомогу з безробіття в Китаї помітно зменшилися стимули для реєстрації працездатних громадян як безробітних. Рівень безробіття скоротився майже вдвічі – з 5,3 до 2,9%, а частка зайнятих у всьому населенні піднялася з 42,3% в 1978 р. до 53% в 1997 р., що сприяло прискоренню економічного розвитку. Крім того, китайський уряд здійснив безпрецедентне в світовій економічній практиці скорочення податків – з 30,4% ВВП в 1979 р. до 10,3% ВВП в 1996 р., в результаті чого відбулося скорочення державних доходів, проте одночасне (навіть з випереджаючої швидкістю) скорочення всіх державних витрат – з 36,4% ВВП в 1979 р. до 13,1% ВВП в 1996 р. (особливо на інвестиції, субсидії, дотації, оборону, народне господарство, соціальне забезпечення) не спричинило дестабілізуючих процесів [14].

Варто зазначити, що зниження податкового тиску, як свідчить світовий досвід, є ефективним чинником економічного розвитку. Наприклад, банківська таємниця і низькі податки в Монако залучають мільярдні за-

кордонні інвестиції. У князівстві працюють не менше 1100 підприємств, велика частина з яких є міжнародними. З чисельністю населення приблизно 35,5 тис. осіб князівство має сектор банків і фінансової діяльності, який досягає 3,5 млрд. євро, відповідно, спостерігається зростання зайнятості, зокрема – в науці [16].

Система єдиного податку спростила іноземні інвестиції в Словаччину, що стало запорукою швидкого економічного зростання в 2000-ні роки. На сьогодні Словаччину відносять до привабливих для бізнесу країн через порівняно невисоку ставку прибуткового податку для юридичних та фізичних осіб.

Сінгапур є привабливим для інвесторів через спрощений порядок реєстрації та здійснення бізнес-діяльності юридичних осіб. Крім того, ставки податку на прибуток в країні знаходяться на досить низькому рівні, а однорівнева система оподаткування дозволяє уникнути подвійного оподаткування.

Показовою є й економічна політика Японії, «якій притаманні певні завершені форми і пропорції у всій множині структур постіндустріального господарства» [4, с. 201]. Починаючи з повоєнних років, в Японії було впроваджено ряд довгострокових планів економічного розвитку. У післявоєнний період основою японської економіки були металургійні і суднобудівельні підприємства. Але ризик переорієнтації інвестицій з індустріального виробництва в будівництво нових високотехнологічних підприємств, що розглядалася багатьма експертами як досить ризикований проект, виправдалася – за досить короткий період переможена Японія змогла стати одним із лідерів на світових ринках. Крім того, економічний розвиток Японії відзначився інноваційною політикою, яка ґрунтувалася на запозиченні наукових досягнень інших країн, та на створенні товарів, що містять в собі незначні технологічні вдосконалення. Японія першою в світі почала скуповувати іноземні патенти, що дозволило їй створити багато виробництв у традиційних та в сучасних галузях, заощадити значні фінансові та матеріальні ресурси і забезпечити великий вигреш у часі. Пізніше від запозичень зарубіжних технологій Японія перейшла до розвитку власних наукових досліджень. Наприклад, якісне та своєчасне виконання проекту «Технополіс» дозволило уряду вирішити проблеми, пов'язані з реконструкцією матеріально-технічної бази науки та виробництва, забезпечення громадян комфортабельним житлом, оздоровлення довкілля, змістовне дозвілля. Отже, технополіси Японії покликані не лише прискорювати її економічний розвиток, за їх допомогою здійснюється переорієнтація із імпорту технологічних ноу-хау на розроблення національної високої виробничої технології [17, с. 57-58].

Однак не слід нехтувати таким важливим фактором економічного розвитку Японії, як інтенсивне довготривале використання висококваліфікованої робочої сили, що ефективно поєднувалася з низькою заробітною платою. Зараз «наздоганяюча модель» (доступ до високих технологій високо розвинутих країн) себе вичерпала не через заборону на продаж передових технологій у країни, що розвиваються, а завдяки розблокуванню інвестиційної моделі, під впливом зовнішньоекономічних чинників [4, с. 202, 255]. Основною характерною особливістю моделі економічного розвитку Японії є активне державне регулювання економічних процесів при незначній частці державної власності. Уряд впроваджує програми економічного розвитку, регулює інвестиційну діяльність, стимулює ділову активність тощо.

Отже, запозичення високотехнологічної інформації, наприклад, Японією із США, зумовило «японське економічне диво», інтенсивна інформатизація у Східно-Азійському регіоні – появу нових індустріальних країн (Південна Корея, Таїланд, Сінгапур), соціокультурний ренесанс Китаю полягає у відродженні тисячолітніх духовно-цивілізаційних цінностей [4, с. 304].

Таким чином, до чинників випереджаючого економічного розвитку відносимо наступні:

- наявність власної стратегії економічного розвитку на основі інноваційно-інвестиційного підходу з урахуванням соціально-економічних особливостей країни та своєчасно виявлених перспективних напрямів;
- політична стабільність, мінімізація проциклічності політики;
- активне державне регулювання економічних процесів з орієнтацією реформ на заощадження та накопичення капіталу, створення привабливого інвестиційного клімату;
- прозорість і доступність банківської системи;
- державна підтримка національного економічного розвитку: спрощення бюрократичних процедур та податкового тиску, стимулювання підприємницької діяльності, венчурного бізнесу;
- стимулювання науково-технічного розвитку: фінансування науково-дослідної діяльності, фіскальне стимулювання інвестиційно-інноваційної діяльності підприємств, розвиток нових високих технологічних устроїв, модернізація традиційних галузей;
- виробництво і експорт високотехнологічної продукції;
- активно задіяний компонент культурних традицій, система духовно-моральних цінностей, що має на меті перехід суспільства споживання до постіндустріального, інформаційного суспільства;
- мотивація до праці;
- гнучка система освіти, що відповідає стратегічним завданням країни, інвестиції в людський капітал, технологічний розвиток суспільства.

З усіх перелічених чинників в Україні наявні лише стратегії економічного розвитку та державні програми активізації економіки, проте за відсутністю чіткого механізму їх реалізації, ефективність розроблених стратегій залишається вкрай низькою, що слугує перешкодою для формування решти чинників та гальмом національного економічного розвитку. Перспективами подальших досліджень в даному напрямі є розробка моделі випереджаючого національного економічного розвитку.

Список джерел

1. Єфремов Д.П. Формування стратегії прискореного економічного розвитку України: дис. ...канд. екон. наук: 08.00.01 / Єфремов Дмитро Петрович. – Київ, 2008. – 217 с.
2. Москаленко О.М. Сучасна політична економія і мейнстрим як методологічний інструментарій економічної політики випереджаючого економічного розвитку країни / О.М. Москаленко // Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого». – № 1 (8). – 2012. – С. 19-29.
3. Саймон Дж. Тезиси для прессы по главе 3 «Перспективы развития мировой экономики», апрель 2013 года / Дж. Саймон, Т. Матесон, Д. Сандри [Електронний ресурс – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/russian/pubs/ft/weo/2013/01/pdf/sumr.pdf>]. – Назва з титул. екрану.
4. Геоелектронні сценарії розвитку і Україна: монографія / М.З. Згуровський, Ю.М. Пахомов, А.С. Філіпенко та ін. – К.: ВЦ «Академія», 2010. – 328 с.
5. Фукс А. Оцінка технологічного розвитку економіки України / А.Е. Фукс // Вчені записки. – 2009. – Вип. 11. – С. 29-32.
6. Global Information Technology Report 2013 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.weforum.org/issues/global-information-technology>.
7. Гражевська Н.І. Економічні системи епохи глобальних змін / Н.І. Гранжевська. – К.: Знання, 2008. – 431 с.
8. Задоя А.О. «Нова індустріалізація» в стратегії випереджаючого переслідування / А.О. Задоя // Теоретичні та прикладні питання економіки. – Вип. 27, т.1. – С. 21-29.
9. Monthly Bulletin of Statistics Online [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unstats.un.org/unsd/mbs/app/DataSearchTable.aspx>.
10. Козка В.М. Еволюційні процеси в китайській економіці та необхідність трансформації моделі розвитку / В.М. Козка // Економічний Часопис – XXI. – №1-2. – 2012.
11. Социально-экономические проблемы информационного общества / Под ред. д.э.н., проф. Л.Г. Мельника. – Сумы: Университетская книга, 2005. – 430 с.
12. Устиян И. Эффективность экономической реформы Китая / И. Устиян // Экономист. – М., 2007. – №8. – С. 74-86.
13. Орнат М.Р. Механізм ефективного реформування та зростання економіки Китаю як конструктивний чинник здобуття лідерства у системі міжнародних економічних відносин / М.Р. Орнат // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – №6. – 2010. – С. 64-65.
14. Илларионов А. Тайна китайского экономического чуда [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.libertarium.ru/l_ptchina_china.
15. Кудирко Л.П. Міжнародна компонента феномену китайської економіки в контексті глобального лідерства / Л.П. Кудирко, К.І. Пугачевська, К.С. Пугачевська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2010. – Вип. 20.12. – С. 172-177.
16. IMSEE Monaco Statics Bulletin de l'Economie, 1er trimestre 2012. No. 33. Juin 2012. – 4 p.
17. Чудаєва І.Б. Технополісі: економічна суть, причини створення та японський досвід / І.Б. Чудаєва // Економічний Часопис-XXI. – №11-12. – 2010. – С. 55-59.

Т. Кір'ян

академік АЕН України

М. Шаповал

академік АЕН України

С. Коваль

м. Київ

НАПРЯМИ ТА ШЛЯХИ ПОДАЛЬШОГО ЗМЕНШЕННЯ ОБСЯГІВ БЕЗРОБІТТЯ В УКРАЇНІ

Ринкові перетворення в Україні внаслідок своєї об'єктивної сутності та характеристики супроводжуються багатьма відчутними соціально-економічними наслідками для суспільства, в тому числі й безробіттям населення як соціально-економічним явищем, за якого частина осіб не має змоги реалізувати своє право на працю та отримання заробітної плати (винагороди) – необхідного джерела існування. Тому, зменшення обсягів безробіття в Україні має стати не лише першочерговою умовою, а й, водночас, – одним із кінцевих результатів розвитку соціально орієнтованої економіки та

ефективної системи господарювання всієї країни.

Необхідність вирішення проблем безробіття в сучасному суспільстві набуває все більшої актуальності внаслідок багатьох причин, і однією з них є соціальна гострота тих чинників цього явища, що мають регулюватися на державному рівні, оскільки держава виступає загальносуспільним інститутом, який створює умови для реалізації потреби в суспільно корисній праці суб'єктів суспільства. Слід зазначити, що Європейська рада вважає зниження обсягів безробіття одним із пріоритетних напрямків для ліквідації наслідків фінансово-економічної кризи в Украй-